

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА ЯК УЧАСНИКА КОНЦЕСІЙНОГО ПРАВОВІДНОШЕННЯ: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У чинному цивільному законодавстві юридичні особи публічного права посідають місце суб'єкта цивільно-правових відносин на рівні з іншими учасниками, що, відповідно, і задекларовано у ч. 2 ст. 2 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1]. Крім того, ЦК України закріплює правові форми участі таких юридичних осіб у цивільних відносинах; визначає органи та представників, через яких вони можуть діяти у цих відносинах та встановлює засади відповідальності за їх зобов'язаннями.

Цивільне законодавство також містить загальні засади створення юридичних осіб публічного права. Юридичними особами публічного права відповідно до ст. 81 ЦК України є юридичні особи, які створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування [1].

Разом з тим, слід зауважити, що у доктрині сучасної цивілістики наукових досліджень питання правового статусу юридичної особи публічного права як учасника цивільно-правового відношення не так уже і багато. Як вбачається, основна проблема – відсутність чіткого праворегулювання в силу того, що правовий статус юридичної особи публічного права більшість науковців відносять саме до сфери публічного права, а тому і не заглиблюються в дослідження відповідної наукової проблеми.

А в тім питання на сьогодні – актуальне!

Впродовж останніх років в Україні ґрунтовно досліджується і розвивається впровадження державно-приватного партнерства (далі – ДПП) в українські реалії. Нажаль, поки що до кінця не сформовано цілісної системи теоретико-методологічних підходів ДПП і відносин держави і бізнесу в межах цього формату співпраці.

Система партнерських відносин між державою і приватним сектором (бізнесом) – це один із найважливіших елементів функціонування сучасного суспільства. Одна з найважливіших функцій держави – формування інституційного середовища, складовою частиною якої є інститут партнерства. Складні форми ведення сучасного змішаного господарства неможливі без участі держави у діяльності галузей і сфер економіки. У тій інституціональній формі, в якій ДПП існує, воно являє собою новий ступінь державного регулювання економіки, покликаний відігравати істотну роль у розвитку сучасних ринкових структур [2]. Головна мета ДПП – забезпечити синергію від взаємодії держави або інших публічних інститутів та приватного сектора для вирішення суспільно визнаних та значимих завдань, як правило, середньострокового або довгострокового характеру. На сучасному етапі такі

партнерства є актуальним інструментом в умовах необхідності подолання розриву між потребою в розвитку багатьох галузей промисловості, модернізації існуючої та створенні нової інфраструктури та, зокрема, реальними інвестиціями в них, беручи до уваги брак бюджетних фінансових ресурсів, необхідність покращення якості, безпеки надання послуг у відповідь на зростаючі вимоги суспільства в контексті сталого розвитку [3, с. 80–81].

Умови співпраці держави та бізнесу задекларовані в Законі України «Про державно-приватне партнерство» [4]. Це співробітництво між державою та підприємцями на основі договору. На сьогодні є чотири види договорів ДПП: концесія (передавання державного майна в тимчасове користування бізнесу), управління майном (за умови передбачених в договорі інвестиційних зобов'язань приватного партнера), спільна діяльність (взаємодія між учасниками без створення юридичної особи), інші види угод.

Найпопулярнішим є договір концесії. На його умовах орган виконавчої влади або місцевого самоврядування передає бізнесу права на створення об'єкта або управління об'єктом за гроші та на визначений термін.

Водночас суб'єкт підприємницької діяльності має бути готовий узяти на себе не лише обов'язок відбудувати чи створити об'єкт або управляти ним, а й майнову відповідальність та підприємницькі ризики, якщо реалізація не вдасться.

Міжнародний досвід свідчить, що найчастіше реалізуються проекти з будівництва доріг, мостів, аеропортів, трубопроводів та стадіонів. Саме ці об'єкти зазнали руйнувань в Україні і потребують першочергового відновлення.

Однак залишається багато об'єктів соціальної інфраструктури (дитсадки, лікарні, школи), які теж вимагають відбудови, а подекуди і зведення.

За даними Мінекономіки, на початку 2021 року в Україні на умовах ДПП було укладено 192 договори. З них 39 перебувають у процесі реалізації, 118 не виконуються, а у 35 договорів закінчився термін дії [5].

Від початку великої війни в Україні зруйновано або захоплено щонайменше 23,8 тис км доріг, 6,3 тис км залізничних колій, 41 залізничний міст, 643 лікувальні заклади, 1 123 заклади освіти, 621 дитсадок, 192 культурні та 115 релігійних споруд, 178 складів, 99 адмінбудівель, 28 нафтобаз та 19 торгових центрів [5].

Безапеляційно можна стверджувати, що відновлення цих об'єктів – пріоритет для України щонайменше на наступні десятиліття, а ДПП є одним із найзручніших способів реалізації цього плану.

Головна перевага такого варіанту – у розділенні можливостей, які Україна буде використовувати: від допомоги з міжнародних фондів до роботи з приватними інвесторами. Це дасть можливість пришвидшити весь процес, адже бізнеси будуть зацікавлені в швидкій реалізації проектів та отриманні коштів.

Безумовними перевагами для держави (в особі відповідних юридичних осіб публічного права) є скорочення витрат на утримання реконструйованих об'єктів після відбудови, оскільки усі видатки по утриманню лягають на плечі

приватного інвестора.

Ще однією з перспектив є посилення ефективності управління державною та комунальною власністю, якісніші публічні послуги для населення та бізнесу, використання новітніх технологій, зниження навантаження на державний бюджет, удосконалення розподілу видатків на публічні послуги та утримання установ.

Є і більш значущі переваги: можливість залучити до відбудови України вітчизняний бізнес та міжнародних інвесторів.

Таким чином, публічно-правові утворення як суб'єкти цивільних правовідносин будуть наділятися відповідними владними повноваженнями щодо третіх осіб, в силу їх статусу. При цьому об'єктивним критерієм визначення характеру їх цивільної правоздатності як суб'єкта відповідного приватно-правового відношення є саме спеціальна правоздатність. А це в свою чергу потребує подальшого удосконалення механізмів регулювання участі публічно-правових утворень у цивільних правовідносинах.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 5 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 05.11.2023).

2. Вінник О. М. Корпоративні і партнерські відносини: проблеми правового регулювання. Київ : Інститут приватного права і підприємництва НАПрН України, 2010. 161 с.

3. Никифорок О., Гусев Ю., Чмирьова Л. Державно-приватне партнерство: інституціональне середовище для розвитку та модернізації інфраструктури України. *Економіка в умовах сучасних трансформацій*. 2018. № 3. С. 79–101.

4. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI : станом на 3 верес. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 03.11.2023).

5. Економічна правда. Як колаборація бізнесу та держави допоможе відновлювати Україну. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/19/689341/> (дата звернення: 05.11.2023).

